ปลาสวยงาม

นำเสนอเมื่อ : 29 พ.ค. 2551

การนำปลาที่มีชีวิตมาใส่เลี้ยงไว้ในภาชนะตั้งไว้ชมเล่นนั้น ได้เริ่มกันในกลุ่มประเทศทางตะวันตกมาเป็นเวลาประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว แต่เดิมมานั้นมนุษย์ใช้ปลาเป็นอาหาร เมื่อต้องการปลาเมื่อใดก็ออกไปจับมาเป็นอาหาร การออกไปจับแต่ละครั้ง นั้นยอมเป็นการไม่สะดวกฉะนั้นเพื่อที่จะให้ปลาที่จับมาได้ แล้วนั้นมีชีวิตอยู่ ได้นานและอยู่ใกล้มือ สะดวกต่อการที่จะจับขึ้นมาใช้ประโยชน์ การเลี้ยงปลาจึงเริ่มขึ้นตั้งแต่ ครั้งนั้นโดยมี การขุด สกัดไม้หรือหิน ให้เป็นอ่างขังน้ำใช้ในการเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลาไว้ชมเล่นนั้น เกิดหลังจากที่ได้มีการเลี้ยงปลาไว้เป็นอาหาร

โดยเมื่อการวิวัฒนาการได้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น การที่จะนำปลาที่สวยงามวิจิตรพิสดารที่จับได้ ได้บั่นทอนใช้เป็นอาหารเสียนั้นย่อมเป็นที่น่าเสียดาย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการเลี้ยงปลาไว้เพื่อชมเล่นเกิดขึ้น และหลังจากนั้นเมื่อได้มีการคิดค้นทำกระจกขึ้นได้แล้ว การเลี้ยงปลาในตู้กระจกไว้ชมเล่น จึงได้แพร่หลายและก้าวหน้าดังที่ปรากฏอยู่ ในทุกวันนี้

ความน่าสนใจของปลาสวยงาม

ในกลุ่มประเทศทางตะวันออก ประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ได้มีการเลี้ยงปลาไว้ชมเล่นปลาที่เลี้ยงนั้นได้แก่ปลาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของปลาทองมีลักษณะคล้ายปลาตะเพียนได้มีการวิวัฒนาการขึ้นโดยมีสีสรรรูปลักษณะสวยงามเป็นปลาทอง ดังที่รู้จักกันในปัจจุบัน ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ควรจะได้รับเกียรติ โดยนำมากล่าว ณ ที่นี้ เพราะศิลปวิทยา และความพากเพียรเอาใจใส่เป็นพิเศษในเรื่องการเลี้ยงปลา ทำให้เกิด "ปลาทอง" ที่สวยงามน่ารัก และน่าเลี้ยงขึ้น ต่อมาก็เป็นที่รู้จักกันภายใต ชื่อว่า**ปลาสวยงาม** ซึ่งทั้งนี้ รวมถึงปลาอื่นๆ ที่ สวยงามด้วย

ปลาสวยงามเริ่มเป็นที่นิยมเลี้ยงกันเมื่อใดนั้น จากหลักฐานเท่าที่พบปรากฏว่าประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีการเลี้ยงปลา เจริญก้าวหน้ามากกว่าประเทศอื่นใดในตะวันออก นั้นเริ่มเลี้ยงปลาสวยงาม เมื่อ พ.ศ. 2468 หรือเมื่อ 35 ปี มานี้เอง ปลาสวยงามชนิดแรกที่ญี่ปุ่นเลี้ยงได้แก่ ปลาหางดาบ (Swardtails)จากนั้นอีก 2 ปี จึงค่อยมีมากชนิดขึ้น

ในประเทศไทย ก็คงเริ่มเลี้ยงปลา สวยงามกันบ้างเมื่อไม่ช้าไม่นานกว่าประเทศญี่ปุ่นเท่าใดนัก เพราะจากหลักฐาน เท่าที่พบปรากฏว่าเมื่อประมาณปี 2479 กรมประมงได้ร่วมมือกับกระทรวง สาธารณสุข สงเสริมแนะนำให้ปล่อยปลา Gambusia ซึ่งเป็นปลาชนิดหนึ่งที่กินยุงและเรียกกันว่าปลากินยุง ลงเลี้ยงตามบ่อและอ่างน้ำ เพื่อกำจัดยุงอันเป็นสื่อนำเชื้อ มาเลเรีย นอกจากนี้ปลาสวยงามที่มีกำเนิดในประเทศไทย เป็นที่รู้จักกันมานานแล้ว เช่น ปลาซิวหางแดง ซึ่งปัจจุบันรู้จักในชื่อว่า รัสโบรา (Rasbora) ปลาข้างลาย รู้จักกันในชื่อว่า สุมาตรา หรือ Tiger barb และปลาทรงเครื่อง รู้จักกันในชื่อว่า Red-finned shark เมื่อระยะเริ่มแรกนั้นปลาสวยงามมีราคาแพงมาก ยากที่คนทั่วไปจะซื้อหามาเลี้ยงได้ทั้งนี้เพราะยังไม่แพร่หลาย

ในปัจจุบันนี้การเลี้ยงปลาสวยงาม กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายและยังเติบโตขยายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้หลายพันล้านบาทต่อปี

ประวัติปลาสวยงาม

ไม่มีเอกสารหรือหลักฐานหลงเหลือให้เห็นว่ามนุษย์เริ่มรู้จักการนำปลาสวยงามมาเลี้ยงในที่เลี้ยงตั้งแต่เมื่อไรตั้งแตครั้งแรก แตเป็นเชื่อแน่วามนุษย์รู้จักวิธีที่จะเก็บรักษาเนื้อปลาไว้เป็นอาหารในมื้อต่อๆไป ในหลายรูปแบบ เช่น ย่าง รมควัน หมัก เกลือ ฯลฯ นานกอนจะเรียนรู้วิธีเลี้ยงปลาอย่างแน่นอน และสิ่งหนึ่งที่น่าแปลกใจก็คือ มนุษย์รู้จักการเลี้ยงปลาและฝึกเลี้ยงสัตว์หลายชนิด กอนที่จะมาสนใจถึงการเลี้ยงปลา เช่น เช่นสุนัขที่ถูกมนุษย์จับมาเลี้ยงและฝึกให้เชื่องได้มีหลักฐานอย่างแน่ชัด ว่าได ดำเนินติดตอกันมาไมน้อยกวาหมื่นปีหรือแมแตแพะถูกเลี้ยงมาไมน้อยกวาเจ็ดพัน ปีทีเดียว บางทีอาจเป็น

ไปได้มากกว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการเลี้ยงปลาอย่าง เช่น บ่อ เป็นต้น ไม่หลงเหลือหลักฐานมาถึงปัจจุบันบอที่เกา ที่สุดเทาที่นักโบราณคดีค้นพบคือ บอในยุคสุเมเรีย ซึ่งมีอายุประมาณ 4,500 ปีแล้ว สวนใหญแล้วบอในยุคนี้เทาที่ค้นพบจะแยในศาสนสถานและคาดว่าจะเกี่ยวของกับพิธีกรรมทางศาสนาของยุคนั้น แตอย่างไรก็ดียังมีการค้นพบบอซึ่งคาดว่าเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและมีหลักฐานว่าที่ใช้เป็นที่เก็บกักขังปลาเพื่อใช้เป็นอาหารอย่างแน่นอน และจากสภาพของบอที่ปรากฏให้เห็นก็มิใชบอเลี้ยงหรือ บอสำหรับ เพาะพันธุ์ปลา

การค้นพบทางโบราณคดียังชี้ลงไปอีกว่าชาวอัสซีเรีย ก็มีบ่อสำหรับกักตุน ปลาเป็นอาหารสดเช่นเดี่ยวกัน และคาดว่าชาวบาลิโลนก็คงจะมีบอในทำนองเดียวกันนี้อีก สวนชาวอียิปต์โบราณเมื่อสามพันปีมาแล้ว มีบอสำหรับตกปลาเป็น อาหารนอกเหนือจากบอเลี้ยงปลา ปลาที่ชาวอียิปต์เลี้ยงในยุคนั้นคือปลาไน ปลาในสกุลทิลาเปีย (สกุลปลานิล) และหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ก็มีคันเบ็ดที่ใช้ตกปลานั่นเอง จึงเป็นที่แน่ชัดว่าการเลี้ยงปลาในยุคนั้นเป็นไปเพื่อการยังชีพ

ชนิดของปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงในปัจจุบัน

1. ปลาทอง

ปลาทองมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน และได้มีการนำ เข้ามาเพาะขยายพันธุ์ในประเทศไทย จนได้รับความนิยมอย่างแพรหลาย มีการคัดพันธุ์เพื่อให้ได้สายพันธุ์ใหมๆ ที่มีลักษณะและสีสันแปลกออกไป นับเป็นปลาสวยงามเศรษฐกิจ ที่ได้รับความสนใจในปัจจุบัน

2. ปลาเสือพ่นน้ำ

มีลักษณะตัวสั้นป้อมและแบนลำตัวด้านข้างมีลายประมาณ 3-4 ลาย ทำให้ได้ชื่อว่าปลาเสือ มีตาซึ่งอยู่ค่อนไปทางด้านบน จึงมองเห็นเหนือน้ำได้ดี เป็นการปรับตัวให้เหมาะกับการหา แมลงกินเป็นอาหาร โดยมีการวิวัฒนาการให้เกิดร่องใต้เพดานปาก เพื่อสามารถจะพ่นน้ำออกไปเป็นลำได้ ในระยะไกลพอสมควร โดยแรงอัดของแผ่นปิดเหงือก ปลาเสือพ่นน้ำ ในประเทศไทยมีอยู่ 3 ชนิดคือ

- 1. Toxotes chatareus เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่อาศัยอยู่ทั่วไป
- 2. Taxotes Jaculatrix เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่อาศัยอยู่ในเขตน้ำกร่อย
- 3. Taxotes Microlepis เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่มีเกล็ดเล็กถี่ มีอยู่ในภาคใต้ และแม่น้ำโขง

3. ปลาหมอสี

เป็นปลาสวยงามน้ำจืดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะเป็นพันธุ์ ปลาที่มีถิ่นกำเนิดในต่างประเทศก็ตาม แต่ด้วยความสามารถของเกษตรกรไทย ทำให้มีการพัฒนา เพาะขยายพันธุ์ ปลาหมอสี ส่งออก และการผลิต ปลาหมอสี สายพันธุ์ใหม่ ๆ อีกด้วยปลาหมอสีมีถิ่นกำเนิน ในทะเลสาบน้ำจืดในทวีปแอฟฟริกามีขนาดใหญ่ เป็นอันดับ 9 ของโรดชื่อ "มาลาวี" และทะเลสาบ "แทนแกนยีกา" เป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก และมีความลึกเป็นอันดับ 2 ของโลก และทะเลสาบวิคตอเรีย เป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ เป็นอันดับ 3 ของโลก เป็นปลาที่จัดอยู่ในวงศ์ ชิคลิดี ปลาชนิดนี้มีความหลากหลาย ทั้งชนิดและสายพันธุ์มีทั้งปลาบริโภค และปลาสวยงามได้แก่ ปลานิล, ปลาหมอเทศ, ปลาปอมปาดัวร์, ปลาเทวดา ปลาออสการ์ ฯลฯ

ธรรมชาติของปลาชนิดนี้ เป็นปลาที่อดทน สามารถอดอาหารได้นับ 10 วัน

4. ปลาออสก้าร์

เป็นปลาอีกชนิดหนึ่งซึ่งได้รับความนิยม และเป็นสินค้าประมง ส่งออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก เกษตรกรไทย
มีศักยภาพในการพัฒนาคุณลักษณะและสีสันให้มีความสวยงามเป็นที่ดึงดูด ความสนใจมากยิ่งขึ้น

5. ไตรทอง

เป็นปลาสวยงามอีกชนิดหนึ่งในตระกูลปลาหมอสี ซึ่งได้มีการพัฒนา ผสมข้ามสายพันธุ์ นับเป็นอีกผลงานหนึ่งของนักเพาะเลี้ยงปลาสวยงามชาวไทย

6. ปลาหางนกยูง

เป็นปลาสวยงามในกลุ่มปลาออกลูกเป็นตัวมีลักษณะ ลำตัว ครีบหาง สีสัน และลวดลายสวยงาม เป็นปลาที่เพาะเลี้ยงง่าย เจริญ เติบโตเร็ว ถ้าสนใจจะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม หรืองานอดิเรก
ด้วยการลงทุนที่ไม่สูงมากนัก

อะโรวาน่า ตะพัด หรือปลามังกร จัดเป็น สุดยอด ปลาสวยงามอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมเลี้ยงในกลุ่มผู้รักปลาสวยงาม และกลุ่มผู้มีความเชื่อถือ ว่าเป็นสัตว์น้ำ นำโชคลาภและความเป็นศิริมงคล มาสู่ตนเอง
อันจะนำไปสู่ การมีคุณภาพ ชีวิตที่ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนอีกด้วย

7. ปลากัด

ปลากัดเป็นปลา สวยงาม พื้นเมืองของไทย ที่นิยมเพาะเลี้ยงมาตั้งแต่ อดีต ปลากัดที่มีการเพาะเลี้ยงในประเทศไทย มี 2 ชนิดคือ ปลากัดจีน และปลากัดหม้อ หรือปลากัดไทย
ชนิดที่มีการเพาะเลี้ยงเพื่อการส่งออกเป็นหลักคือปลากัดจีน

อาหารปลาสวยงาม (Aquarium Fish Nutrition)

การเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อให้มีคุณภาพ
โดยเฉพาะเลี้ยงปลาให้มีความสมบูรณ์นั้นประกอบด้วยการจัดการที่ดี สายพันธุ์ที่เติบโตเร็ว และอาหาร ซึ่งมีความจำเป็นเพื่อการเจริญเติบโต ของปลาอันจะทำให้ปลามีคุณภาพตามความต้องการของตลาด
จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจความต้องการอาหารซึ่งเป็นตัวกำหนด ชนิดของอาหาร ขนาดของอาหารที่เหมาะสม ปริมาณการให้อาหาร วิธีการให้อาหาร เพราะถ้าให้มากเกินไปทำให้น้ำเน่าเสียได้ สิ้นเปลืองเวลาในการเปลี่ยน ถ่ายน้ำสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาเรื่องโรค และปัญหาอื่นๆ ตามมา อีกมากมาย

อาหารจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเลี้ยงปลาสวยงามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพ
การเลี้ยงที่มีความหนาแน่นสูง ขณะเดียวกันที่ผู้เลี้ยงไม่สามารถจัดเตรียมอาหารธรรมชาติให้ได้เพียงพอ การผลิตอาหารปลาสวยงาม มีหลักการเช่นเดียวกับ การผลิตอาหารทั่วๆ ไป คือ ต้องทราบความต้องการโปรตีน คาร์โบไฮเดรต, ไขมัน, วิตามิน และแร่ธาตุ ที่เหมาะสม เพื่อการเจริญเติบโต และผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการขาดสารอาหารที่จำเป็นชนิดใดชนิดหนึ่ง
ซึ่งมีผลทำให้การเจริญเติบโตลดลงจนเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือตายได้

การเลี้ยงปลาทั่วไปจะนิยมใช้อาหารมีชีวิต และอาหารสำเร็จรูป

โดยในระยะที่ปลามีขนาดเล็กมักจะนิยมใช้อาหารมีชีวิตแต่เมื่อปลามีขนาดใหญ่ ก็จะเปลี่ยนเป็นอาหารสำเร็จรูป อาหารสำเร็จรูปมีข้อดี กว่าอาหารธรรมชาติหลายประการได้แก่ สามารถที่จะควบคุมคุณภาพ ให้มีคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับของ ลูกปลา และทำให้อัตราการรอดตาย สูงด้วย ดังนั้นในการผลิตอาหาร จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ ความสม่ำเสมอ และความคงทนในขณะที่ละลายน้ำเนื่องจาก อาหารสำเร็จรูปจะทำให้น้ำเสียได้ง่าย ขนาดของอาหารต้องปรับให้เข้ากับการเจริญเติบโตของลูกปลา ขนาดของอาหารใหญ่ขึ้นเมื่อปลามีขนาดใหญ่ขึ้น ชนิดและประเภทของอาหาร ต้องมีความเหมาะสมกับที่อยู่อาศัยของปลา ในที่นี้จะขอรวมกับในส่วนของอาหารสำเร็จรูป จากนั้นจะตามด้วยอาหารมีชีวิต ความต้องการอาหารของปลาได้แก่ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน และแร่ธาตุอันจะเป็นประโยชน์ในการทำอาหารสำเร็จรูป อีกส่วนเป็นการเพาะเลี้ยงอาหารมีชีวิต ได้แก่ อาร์ทีเมีย ไรแดง หนอนนก และหนอนแดง เป็นต้น

การให้อาหารปลาสวยงาม

ข้อสำคัญ ที่ควรพิจารณาในการให้อาหารปลาสวยงาม เพื่อให้ปลาเจริญเติบโต และไม่ให้อาหาร เหลือ ซึ่งจะทำให้น้ำเน่าเสียได้นั้น

- 1. ปริมาณอาหารที่เหมาะสม
- 2. ความถี่ในการให้อาหาร
- 3. การยอมรับอาหารของปลา
- 4. พฤติกรรมในการกินอาหาร
- 5. กรณีที่ผู้เลี้ยงปลาไม่ค่อยมีเวลา ควรให้อาหารให้เพียงพอก่อนปล่อยให้ปลาอด (ปลาสามารถ อดอาหารได้ประมาณ 2 อาทิตย์)

ตลาดส่งออกปลาสวยงาม

จากการส่งออกปลาสวยงาม และพรรณไม้น้ำนับเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการดำเนินงานเป็นธุรกิจ โดยมีมูลค่าหลายพันล้านบาทในแต่ละปี ปัจจุบันนี้ประเภทสินค้าส่งออก นอกจากปลา สวยงามแล้ว ยังมีพรรณไม้น้ำ อาหารปลา เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์ ตู้ปลา และเครื่องประดับตกแต่งตู้ปลา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทย มีศักยภาพสูงในการส่งออกสินค้าดังกล่าว เนื่องจากมีปัจจัยเอื้ออำนวย หลายอย่าง อาทิ สภาพ ภูมิอากาศ คุณภาพน้ำ แหล่งอาหาร แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร ผู้เพาะเลี้ยง และผู้ส่งออก ปลาสวยงามมีความสามารถ ซึ่งมีส่วนสร้างเสริมให้ธุรกิจ การส่งออกปลาสวยงาม พรรณไม้น้ำ และอื่นๆ ได้พัฒนาล้ำหน้ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดกรมประมงได้ตระหนัก ถึงความสำคัญในการพัฒนา ธุรกิจนี้ให้มีการขยาย ตัวและเพิ่มฐานความมั่นคงยิ่งๆ ขึ้น จึงได้จัดให้มีการอภิปราย และบรรยาย ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของงาน วันประมงน้อมเกล้าฯ ครั้งที่ 14 ณ ห้องคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์ เมืองทองธานีเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2545 เป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง ทำอย่างไรไทยจะครอง "**ตลาดปลาสวยงามโลก**"

ไทยจัดทำเป็นอันดับที่ 3 ในธุรกิจส่งออกปลาสวยงาม การส่งออกปลาสวยงามในต่างประเทศ ส่งออกทางอากาศเป็นส่วนใหญ่ ประเทศที่ส่งออกปลาสวยงามมากที่สุด คือ สิงคโปร์ รองลงมาคือ มาเลเซีย และไทย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีพื้นที่แผนดินกว้าง เกษตรกรมีความสามารถมาก

สิ่งที่ทำให้ไทย เป็นรองสิงค์โปร์ และมาเลเซีย ที่เห็นชัด ก็ในด้านการขนส่งและขาดความรู้ ความสามารถทางด้านตลาด การค้าระหว่างประเทศสิ่งที่ปรากฏชัด ก็คือ 2-3 ปีมานี้ ประเทศไทยแซงสิงค์โปร์มาแล้วแต่โดยจำนวนรวม ยังเป็นรองในตลาดยุโรป ขณะนี้ปลาสวยงามส่งเข้ายุโรปนั้น สิงค์โปร์ครองตลาดอยู่ 80% ไทย 20% สาเหตุหลักคือ ค่าขนส่งราคาถูกกว่าไทย 25% ค่าระวางจากสิงค์โปร์ไปยุโรป 1 กล่อง ประมาณ 35-40 เหรียญ สหรัฐ แต่สำหรับไทยไปยุโรป 48-55 เหรียญสหรัฐ ผลต่างจึงมีผลกระทบ ต่อราคาและต้นทุนเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณข้อมูลจาก

- ป.ปลาฝาแฝด

- ปลาสวยงาม

- Splusaquarium

ภาพประกอบทางอินเทอร์เน็ต